

ประวัติความเป็นมาและแนวคิดลัทธิชีอะฮ์

ความหมายของชีอะฮ์เชิงภาษาศาสตร์

หนังสือพจนานุกรม “มุคตาร์ อัส-ศิหาห์” ให้คำนิยาม ชีอะฮ์ว่า หมายถึงผู้ปฏิบัติตาม และให้การช่วยเหลือ (อัส-รอซัย 1998 : 171)

ในหนังสือ “ตานุค-อะรุซ” อธิบายว่า “กลุ่มใดๆก็ตามที่ได้รวมกันในกิจการหนึ่งย่อมเรียกพวกเขาได้ว่าเป็นชีอะฮ์และใครก็ตามที่ให้การช่วยเหลือต่อบุคคลหนึ่งและตั้งพรรคตั้งพวกสนับสนุนเขา เขาก็ชีอะฮ์ของบุคคลผู้นั้น สำหรับที่มาของคำๆนี้ก็คือคำว่า “อัล-มุฮาอะอะฮ์” ซึ่งแปลว่า อาสาช่วยเหลือ บคะปฏิบัติตาม (อัส-ซุนัยดีษ ม.ป.ป. : 5/405)

ดังที่พระองค์อัลลฮ์ได้ตรัสไว้ในอัล-กุรอาน โองการหนึ่งว่า

وَإِن مِّن شَيْعَةٍ إِلَّا بَرَّاهِمُ ﴿٤٤﴾

ความว่า “แท้จริงจากบรรดาผู้ที่ดำเนินตามเขา (นุหฺ) ได้แก่อิบรอฮีม” (อัส-ซอฟฟาต : 83)

ฉะนั้นพอสรุปได้ว่าคำว่า “ชีอะฮ์” ทางภาษาหมายถึง ผู้ปฏิบัติตาม ผู้สนับสนุน หรือนิยม เลื่อมใสในบุคคลหรือแนวทางหนึ่งๆนั่นเอง

ความหมายของชีอะฮ์เชิงวิชาการ

อนุลหะซัน อัล-อัซหะรียฺ ได้กล่าวไว้ในหนังสือ “มะกอလာต อิสลามียีน” ว่า “แท้จริงแล้วที่เรียกกลุ่มนี้ว่าชีอะฮ์ เนื่องจากพวกเขาได้ให้การสนับสนุนต่อท่านอะลี และยกย่องท่านเหนือกว่าบรรดาสะอะฮาอะฮ์ของท่านเราะซูล (ที่อลลฮ์ลอลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม) ทั้งหมด” (อัล-อัซหะรียฺ 1990 : 1 : 65)

ท่านอิบน์ หัซมีกล่าวว่า “ผู้ที่ถูกเรียกว่าชีอะฮ์ คือผู้ที่มีความเชื่อว่าอะลีคือบุคคลที่ประเสริฐสุดแห่งประชาชาติของท่านศาสดาและสิทธิของท่านอะลีคือการเป็นผู้นำ(หลังจากท่านศาสดา) และถูกหลานของท่านอีก 11 ท่าน ซึ่งจะมาดำรงตำแหน่งผู้นำหลังจากท่าน ดังนั้นนี่คือผู้ที่อยู่ในแนวทางชีอะฮ์ และใครก็ตามที่มีความขัดแย้งหรือแตกต่างในสิ่งที่กลุ่มชีอะฮ์ยอมรับ ดังนั้นเขาไม่ใช่ชีอะฮ์” (อิบน์ หัซมี : 1985 : 2 : 113)

ในหนังสือ“อัล-มิลลัตวัลนิหัล”ท่านอับ-ชะฮฺรูอฺฮฺดานีย์¹⁰ กล่าวว่าคำว่าชีอะฮฺโดยทั่วไปแล้ว หมายถึงพวกที่ให้การสนับสนุนและยกย่องเฉพาะต่อท่านอะลี โดยกล่าวว่าตำแหน่งอิมามและ เคาละตีฟะฮฺนั้นต้องเป็นไปโดยอาศัยตามหลักฐานและคำสั่งเสียของท่านเราะซูล (ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลิม) ไม่ว่าจะ เป็นไปโดยเปิดเผยหรือปิดบังก็ตาม พวกเขาเชื่อว่าตำแหน่งอิมามนั้นต้องตก อยู่ในหมู่สมาชิกวงศัวานของท่านอะลีเท่านั้น หากเป็นบุคคลอื่นจากนั้นย่อมเท่ากับเป็นการ อธรรมต่ออิมาม หรือผู้อยู่ในภาวะเป็นอิมามที่แท้จริงต้องอำพรางตน(ตะกียะฮฺ) พวกเขาเชื่อว่า ตำแหน่งอิมามนั้น มิใช่สิ่งที่เกิดขึ้นโดยวิธีการคัดเลือกจากเสียงส่วนใหญ่ ทว่าเป็นหลักการสำคัญ ประการหนึ่งของศาสนา จึงไม่พึงบังควรที่ท่านเราะซูล (ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลิม) จะเพิกเฉย หรือละเลยให้เป็นสิทธิของบรรดาสามีกำหนดสิ่งดังกล่าวนี้ พวกเขาชีอะฮฺต่างเห็นพ้องกันว่า การ กำหนดผู้ดำรงตำแหน่งนี้นั้น ต้องเป็นไปโดยหลักฐาน และเห็นว่าบรรดานบี และอิมามทั้งหลาย นั้นล้วนเป็นบุคคลที่ไร้ความผิดบาปใดๆทั้งปวง ไม่ว่าจะบาปใหญ่หรือบาปเล็กก็ตาม อย่างไรก็ตาม ในพวกชีอะฮฺเอง เช่น ชัยคียะฮฺ หรืออีกหลายๆกลุ่มจากนี้ จะมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันไปนานา ทศนะเกี่ยวกับเรื่องตำแหน่งอิมาม (อับ-ชะฮฺรูอฺฮฺดานีย์ 1980 : 146)

ในขณะที่กลุ่มชีอะฮฺเองบางกลุ่มก็เชื่อว่าท่านนบี (ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลิม) เป็นผู้ริเริ่ม สร้างความคิดชีอะฮฺนี้ขึ้นมาเอง และกลุ่มนี้ได้เกิดขึ้นมาตั้งแต่สมัยท่านแล้ว นอกจากนี้ยังระบุอีกว่า มีบรรดาเศาะฮาบะฮฺหลายคนต่างก็ให้การสนับสนุนและยกย่องต่อท่านอะลี อีกทั้งนับถือว่า ท่านอะลีนั้นเป็นวะลี (เป็นผู้ใกล้ชิดอัลลอฮฺ) ด้วย ทศนะนี้ก็คือนักกล่าวของอัล-กุมมียฺที่กล่าวไว้ว่า ชีอะฮฺกลุ่มแรก ก็คือกลุ่มทั้งหลายที่ให้การสนับสนุนและยกย่องท่านอะลีทั้งในสมัยที่ท่านเราะซูล (ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลิม) ยังคงมีชีวิตอยู่ หรือหลังจากนั้นอันหมายถึงบรรดาเศาะฮาบะฮฺกลุ่ม หนึ่งที่เชื่อว่าท่านอะลีคืออิมาม ซึ่งเศาะฮาบะฮฺกลุ่มนั้นประกอบด้วยอัล-มิกดาด บินอัล-อฮฺมัด อัล- กินดียฺ, ซัลมาน อัล-ฟาริซียฺ, อบูซัรร์ อัล-มิฟฟารียฺ และอัมมาร์ บินยาฮฺร เป็นต้น (อ้างใน อิบนู หัซมิ ; 1985 : 17)

สำหรับอีกทศนะหนึ่งหมายถึงผู้ที่จงรักภักดีต่อ “อะฮฺลุลบัยต์” โดยคำว่า “อะฮฺลุลบัยต์” ให้เรียกสมาชิกในครอบครัวของท่านเราะซูล (ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลิม) ทั้งนี้เพื่อจำแนกความ แตกต่างระหว่างพวกเขากับบรรดาเศาะฮาบะฮฺกลุ่มอื่นๆที่เป็นพวกมุฮาญีรีน(ผู้อพยพ)¹¹ และพวก

¹⁰ ชื่อจริงคือ มุฮัมมัด บินอับดุลกะรีม บินอะห์มัด เรียกในนามว่าอบูอัล-ฟิห์ อ-ชะฮฺรูอฺฮฺดานีย์ เป็นนักปราชญ์ที่ มีความรอบรู้ในหลายสาขา เช่น ปรัชญาอิสลาม นิติศาสตร์อิสลาม แต่งตำราไว้มากมายเช่นอัล-มิลลัต วันนิหัล เป็นต้น เกิดในปี 467 ฮ.ศ.เสียชีวิตปี ฮ.ศ. 548 .

¹¹ หมายถึง บรรดามุสลิมชาวมักกะฮฺที่อพยพไปสู่มืองมาดีนะฮฺในสมัยท่านนบี (ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลิม)

((مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلِيٌّ مَوْلَاهُ، اَللّٰهُمَّ وَاٰلِ مَنْ وَاٰلِهٖ وَعَاَدِ مَنْ عَاَدَاَهٗ))

“ผู้ใดที่ฉันเป็นมิตรกับเขา อะลียก็เป็นมิตรกับผู้นั้นด้วย โออัลลอฮ์ โปรดเป็นมิตรกับผู้ที่เป็นมิตรกับเขา และเป็นศัตรูแก่ผู้ที่เป็นศัตรูต่อเขา” (บันทึกโดยอะหมัดในมุสนัด หมายเลขหะดีษ 641)

พวกชีอะฮ์ถือວ່านั้นคือการสั่งเสียต่อท่านอะลียให้เป็นผู้นำหรืออิมามของบรรดามุสลิมทั้งหลาย ทั้งนี้ยังรวมถึงหะดีษอื่นๆจากนี้ที่พวกเขาอ้างเป็นหลักฐานอีกเช่น

((اَنَا مَدِيْنَةُ الْعِلْمِ وَعَلِيٌّ بِأَبْهَآ فَمَنْ أَرَادَ الْعِلْمَ فَيَأْتِ الْبَابَ))

“ฉันคือเมืองแห่งความรู้ และอะลียคือประตูของมัน ผู้ใดต้องการความรู้ จงเข้ามายังเขา” (บันทึกโดยอัต-ติรมิซียในอัต-ศุนัน หมายเลขหะดีษ 3723)

นอกจากนี้ยังมีหะดีษอื่นๆอีกมากมายที่กลุ่มชีอะฮ์ยึดถือ ในขณะที่มุสลิมกลุ่มอื่นๆกลับไม่ยอมรับ และบ้างก็กล่าวว่าเป็นหะดีษเงาะอียฟ(อ่อนหลักฐาน) หรือมีความหมายแตกต่างออกไปอย่างสิ้นเชิงจากที่พวกชีอะฮ์เข้าใจ และเหตุนี้เองการเป็นผู้นำของท่านอะลียในทัศนะของพวกชีอะฮ์จึงถือเป็นตำแหน่งผู้นำที่ถูกกำหนดไว้โดยศาสนา และเกี่ยวข้องกับเรื่องอะกิเดฮ์(หลักการยึดมั่น)ด้วย และจากจุดนี้บรรดาชาวชีอะฮ์ส่วนใหญ่จึงถือว่าการเป็นผู้นำหรือเคาะลีฟะฮ์ของท่านอับบักกร, ท่านอุมร์และท่านอูษมานก่อนหน้านั้นล้วนแล้วแต่เป็น โมฆะฮ์ ยิ่งกว่านั้นในทัศนะกลุ่มชีอะฮ์ที่สุดโต่งยังตัดสินว่าบุคคลทั้ง 3 เป็นกาฟิร(ผู้ปฏิเสธ)อีกด้วย

เมื่อท่านนบี(ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม)ได้สั่งเสียตำแหน่งนี้ต่อท่านอะลีย แล้วท่านอะลียก็สั่งเสียต่อให้ท่านอัล-หะซัน และต่อมาท่านอัล-หะซันก็สั่งเสียต่อให้อัล-หุซัยน์ แล้วสั่งเสียกันเป็นทอดๆในเชื้อสายซึ่งภายหลังได้แยกออกไปเป็นกลุ่มและสำนักต่างๆมากมาย

ทัศนะที่ 2 เห็นว่าชีอะฮ์เป็นแค่เพียงความคิดทางการเมืองเท่านั้น ทั้งนี้มีหลักฐานอ้างอิงมากมายเช่นกัน สิทธิการสืบทายาทในการเป็นผู้นำของบุคคลใกล้ชิดทางสายโลหิตนั้นเป็นสิ่งที่อิสลามมิยอมรับ เป็นที่ชัดเจนอยู่แล้วบรรดานบีนั้นมีได้สืบทอดด้วยการเป็นเครือญาติ เพราะหากอัลลอฮ์ทรงประสงค์เช่นนั้นแล้วพระองค์ก็ทรงทำให้ท่านนบีนุฮัมหมัด(ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม)มีบุตรชายและท่านก็คงเลือกและแต่งตั้งเขาไว้สืบทอดแน่นอน ขณะที่บรรดาผู้ให้การสัตยาบันต่ออะลียในวันนั้น ก็มีได้ให้สัตยาบันโดยถือว่่าอะลียเป็นสัญลักษณ์ทางศาสนา หรือในฐานะเป็นทายาทที่ท่านนบี(ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม)สั่งเสียไว้เลย เพียงแต่พวกเขาเห็นว่าอะลีย

คู่ควรต่อการเป็นผู้นำบรรดามุสลิมโดยสมบูรณ์ เช่นดังที่บรรดามุสลิมในสมัยก่อนหน้านั้นได้เคยเลือกท่านอับบากรเป็นผู้นำมาแล้ว และเช่นเดียวกันในสมัยของท่านอุมร์ หรืออุษมาน

ฉะนั้นกลุ่มชีอะฮ์ในตอนแรกนั้นก็มิใช่กลุ่มทางศาสนา ทว่าเป็นเพียงกลุ่มความคิดทางการเมืองที่แสดงทัศนะว่าจะลี้ อิบนุอบิฏอติบนั้นมีความเหมาะสมกับตำแหน่งเคาะลีฟะฮ์สูงกว่านุอาวียะฮ์ บรรดามุสลิมในสมัยนั้นเมื่อพูดถึงท่าทีของพวกเขาต่อการสนับสนุน และให้การช่วยเหลือฝ่ายอะลีย์แล้ว ก็มีระดับที่คลลั่นกัน แม้ทั้งหมัคค่อนข้างเชื่อเหมือนกันว่าท่าทีอัน โกรธแค้นที่นุอาวียะฮ์แสดงออกมาต่อกรณีการเสียชีวิตของท่านอุษมานนั้นเป็นการกระทำที่ไม่จริงใจ แต่ได้ฉวยโอกาสใช้การตายดังกล่าวนี้เป็นเงื่อนไขเพื่อสร้างความคลางแคลงใจต่อท่านอะลีย์ขึ้นในหมู่มุฮนเพื่อทำในสิ่งที่ตนเองประสงค์ นั่นคือให้อะลีย์ต้องมียันหลุดจากตำแหน่งเคาะลีฟะฮ์เสีย มิใช่เรื่องแปลกเลขที่นุอาวียะฮ์จะพยายามให้ได้ตำแหน่งมาด้วยวิธีการดังกล่าว เพราะตามที่เราทราบมาจากหนังสือประวัติศาสตร์นุอาวียะฮ์ก็เคยพ่ายแพ้หมัคมาแล้วในสงครามศิฟฟิน หรืออาจกล่าวได้ว่าหากท่านอะลีย์ไม่เสียชีวิตเสียแล้ว ตำแหน่งเคาะลีฟะฮ์ก็คงไม่มีวันเปลี่ยนมือมาเป็นของนุอาวียะฮ์หรือบุคคลใดๆในตระกูลอะมาวียะฮ์ได้เลย

ขบวนการสนับสนุนของบรรดามุสลิมต่อท่านอะลีย์เป็นการช่วยเหลือทางการเมืองหาใช่เรื่องศาสนาไม่ เพราะในความเห็นของพวกเขาอะลีย์เป็นบุคคลที่มีคุณธรรม ความรู้ มีปัญญาอันสูงส่ง และเป็นบุคคลแรกๆที่รับอิสลาม นอกจากนั้นยังมีฐานะเป็นลูกพี่ลูกน้องและลูกเขยของท่านนบี(เศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม)อีกด้วย (อิซฮักอะฮ์ 1976 : 169-172)

ส่วนเหตุผลอีกประการหนึ่งที่ชี้ว่าเคาะลีฟะฮ์การปรากฏขึ้นมาของชีอะฮ์เป็นเพียงแนวคิดทางการเมือง มิใช่ลัทธิศาสนาก็คือ การที่บรรดาชาวเปอร์เซียต่างก็มาร่วมสนับสนุนพวกของท่านอะลีย์ด้วย ที่เป็นเช่นนั้นก็เนื่องจากชาวเปอร์เซียเชื่อว่าพวกตนนั้นคือเชื้อสายหรือลูกหลานของท่าน อัล-หุซัยน์ เนื่องจากอัล-หุซัยน์ได้แต่งงานกับธิดาของจักรพรรดิเปอร์เซียที่ชื่อ “จาฮันชาฮ์ (หรือ ชาฮ์รบานู) หรือ ชะลาฟะฮ์” ที่ถูกจับมาในหมู่เชลยสงคราม และต่อมาได้ให้กำเนิดบุตรด้วยกันชื่ออะลีย์ ซัยนุลอาบีดีน จนทำให้ชาวเปอร์เซียส่วนหนึ่งที่หันมาเข้ารับอิสลามช่วงหลังต่างหันไปประกาศสนับสนุนต่อพวกชีอะฮ์ เนื่องจากชนชาวเปอร์เซียได้เข้ามาผูกพันทางเครือญาติกับครอบครัวของอัล-หุซัยน์นั่นเอง

ทัศนะที่ 3 เห็นว่าชีอะฮ์เกิดมาตอนแรกจากความรู้สึก มิได้เกี่ยวข้องกับเรื่องความเชื่อทางศาสนา แม้นยุคต่อมาจะถูกโยงให้เข้าเป็นเรื่องทางศาสนาก็ตาม กลุ่มนี้ให้เหตุผลว่า แท้จริงแล้วครอบครัวของท่านนบี(เศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม)นั้นย่อมควรเป็นที่รักให้เกียรติและผูกพัน เพราะพวกเขาเหล่านั้นคือคนรักและเชื้อสายของท่านนบี(เศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม)เพราะจะมีมุสลิมคนใดเล่าที่จะไม่รักท่านหญิงฟาฏิมะฮ์ จะไม่รักท่านอัล-หะซันหรืออัล-หุซัยน์ผู้เป็น

หัวหน้าของชายหนุ่มทั้งหลายในสวนสวรรค์? ผู้ที่เคยสร้างความเบิกบานใจและความสุขขึ้นในหัวใจของท่านปี (คือลัลลอสูอะลัยฮิวะซัลลัม) ขณะที่ทั้ง 2 ยังเยาว์วัยที่เปี่ยมไปด้วยความน่ารักและเจริญเติบโต มาในอ้อมกอดของท่าน

ซึ่งชาวชีอะฮ์เชื่อว่าเหตุการณ์ต่างๆ ที่ได้ประสบกับบรรดาบุคคลในครอบครัวของท่าน ไม่ว่าจะเป็นผู้ชาย ผู้หญิงหรือลูกเล็กเด็กแดงของพวกเขาที่ต้องถูกกลั่นแกล้ง ทรมาน และถูกฆ่าล้มตายไปอย่างน่าเวทนาโดยเฉพาะในช่วงสมัยการปกครองของวงศ์อุมัยยะฮ์ และยังคงเนื่องยาวนานไปถึงสมัยของวงศ์อับบาสิยะฮ์อีก โศกนาฏกรรมที่ประสบแก่ครอบครัวของท่านปี (คือลัลลอสูอะลัยฮิวะซัลลัม) นี้เองได้ทำให้บรรดาญาติมิตรสมัยนั้นส่วนหนึ่งต้องเกิดความรู้สึกเห็นอกเห็นใจจนกลายมาเป็นความคลั่งไคล้ในที่สุด (อิซฮักอะฮฺ 1976 : 172-173)

ช่วงเวลาการเกิดขึ้นมาของกลุ่มชีอะฮ์

สำหรับช่วงเวลาที่น่าอนเกี่ยวกับการบังเกิดขึ้นมาของกลุ่มชีอะฮ์นั้น บรรดาอุละมาฮ์ต่าง มีความเห็นที่แตกต่างกันไป ในหนังสือ “ฟิร็อก มูอาติเราะฮฺ” ท่านฆอลิบ บินอะลี อะวาญีฮ์ ได้แจกแจงทัศนะต่างๆเอาไว้ ดังนี้คือ

1. ชีอะฮ์เกิดขึ้นมาตั้งแต่ในสมัยท่านปี (คือลัลลอสูอะลัยฮิวะซัลลัม)

บรรดาอุละมาฮ์สายชีอะฮ์ทั้งหมดล้วนกล่าวว่าชีอะฮ์เกิดขึ้นมาตั้งแต่สมัยท่านปี (คือลัลลอสูอะลัยฮิวะซัลลัม) นั่นคือท่านเป็นผู้เรียกพวกพ้องของอะลีและผู้ปฏิบัติตามอะลีว่า “ชีอะฮ์”

ท่านตอบาตอบาอีย์กล่าวว่า “แท้จริงถือว่าชีอะฮ์มีมาตั้งแต่สมัยท่านศาสดา นั่นก็คือ เสาะฮาบะฮ์(สาวก)ที่ยอมรับและเชื่อว่าท่านอะลีคืออิมามหลังจากที่ท่านศาสดาได้เสียชีวิต” (อ้างในชะรีฟ อัล-ฮาคีม 2546 : 137)

2. ชีอะฮ์เกิดขึ้นมาในครั้งสงครามฮัด-ญะมัด(สงครามอุฮู ปี อ.ศ36 ตรงกับ ค.ศ.656)

เงาะจงหมายถึงกลุ่มของอะลี กับฎ็อลหะฮฺและอิซ-ซุบัยร์ ทัศนะนี้ยอมรับโดยอิบนุล-นะติมเมื่อครั้งที่เรียกบรรดาผู้ที่เดินทัพตามท่านอะลี และปฏิบัติตามท่านว่าพวกนี้คือ “ชีอะฮ์อะลี” นั้นตั้งแต่นั้นมา ... (ฆอลิบ บินอะลี อะวาญีฮ์ 1997 : 1/172)

3. ชีอะฮ์เกิดขึ้นมาในครั้งสงครามคิฟฟีน (ปีอ.ศ. 37 ตรงกับ ค.ศ. 657)

ท่านนุบักดีฮ์ กล่าวว่า ทัศนะนี้เป็นคำกล่าวของบรรดาอุละมาฮ์ส่วนหนึ่งของชีอะฮ์ เช่น อัล-ลุนซารีย์ ,อบูหัมซะฮฺ ,อบูฮาติม รวมทั้งอุละมาฮ์บางท่านจากสายซุนนีด้วย เช่นอิบนุหัมมิและอะหมัด อามีน ... (อ้างในฆอลิบ บินอะลี อะวาญีฮ์ 1997 : 1/172)

4. ชีอะฮฺเกิดขึ้นหลังการสังหารอัล-หุซัยน์ (ปีอ.ศ.61 ตรงกับค.ศ.670)

เป็นทัศนะของกามาล มุศฎาะฟา อัช-ซัยบี๋ ซึ่งเป็นคนชีอะฮฺคนหนึ่ง โดยอ้างว่าความนิยมในชีอะฮฺได้เริ่มขึ้นหลังการเสียชีวิตของท่านอัล-หุซัยน์ กระทั่งได้เกิดเป็นความรู้สึกที่เป็นกรณีเฉพาะ

5. ชีอะฮฺเกิดขึ้นในปลายสมัยการปกครองของท่านอูษมาน(ฮ.ศ.23-35) และปรากฏรุนแรงในสมัยของอะลี(ฮ.ศ.35-40)

ในตอนท้ายท่านฆอลิบ บินอะลี อะวาญี๋ ได้สรุปไว้ว่า “ความเป็นจริงแล้ว ทัศนะแรกที่พวกชีอะฮฺได้กล่าวถึงนั้น เป็นแค่การคาดเดาที่มืดมัวอย่างชัดเจน ซึ่งสติปัญญาและเหตุผลใดๆมิอาจรับได้ ทั้งนี้เพราะท่านเราะซูล(ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม)ถูกบังเกิดมาเพื่อชักนำมนุษย์ออกจากความมืดมนสู่แสงสว่าง ออกจากระบบบูชาเจว็ดสู่เอกภาพของอัลลอฮฺ และสู่ความสามัคคีเป็นหนึ่งเดียวกัน โดยปราศจากการแตกแยกเป็นกลุ่มเป็นพรรคในขณะที่ในอัล-กูรออันก็ล้วนเต็มไปด้วยคำสอนที่เรียกร้องไปสู่อัลลอฮฺและไม่ให้แตกแยกกัน”

สำหรับคำกล่าวของมุฮัมมัด มะฮฺดี อัล-หุซัยนี๋ อัช-ซัยรอซัยย์ที่ว่า “ท่านเราะซูล(ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม)ได้เรียกชื่อนี้เมื่อตอนที่ชี้ไปยังท่านอะลีว่า “เขานี้ และชีอะฮฺของเขาคือบรรดาผู้ที่ประสบความสำเร็จ” นั้น จริงแล้วคือ คำกล่าวที่เบฏิล(เป็นโมฆะ)

เมื่อพิจารณาที่หลักฐานต่างๆอย่างรอบด้านแล้ว ผู้วิจัยเห็นว่าทัศนะที่ใกล้เคียงความถูกต้องที่สุดในบรรดาทัศนะทั้งหลายน่าจะเป็นทัศนะที่ 3 คือ เกิดขึ้นหลังจากสงครามคิฟีน ขณะที่เกิดการแตกแยกออกไปของกลุ่มเคาะวาริจญ์ และไปตั้งกลุ่มขึ้นใหม่ที่เมืองนะฮฺรูวาน ขณะเดียวกันก็ได้เกิดอีกพวกหนึ่งที่ปฏิบัติตามและสนับสนุนอะลีขึ้นมา แล้วความคิดเรื่องนิยมชีอะฮฺก็ค่อยๆก่อตัวขึ้นเป็นลำดับ

ชีอะฮฺแขนงต่างๆ

ชีอะฮฺได้แตกออกเป็นหลายนิกายหรือแขนงต่างๆมากมาย ขณะที่อุละมาอ์บางท่านกล่าวว่า มีเกือบ 70 แขนง ซึ่งบางนิกายก็อยู่ในกลุ่มที่รุนแรงสุด ไตงจนกระทั่งหลุดออกไปจากหลักการศาสนาอิสลาม ในขณะที่บางกลุ่มก็มีความรุนแรงน้อยกว่า ซึ่งในที่นี้ผู้วิจัยจะขอหยิบยกมาแต่เพียงแขนงที่สำคัญแค่ 4 แขนงเท่านั้นซึ่งเป็นกลุ่มที่ปรากฏแพร่หลายอยู่ในสังคมมุสลิม คือ

1. ตะบะอียะฮฺ

พวกตะบะอียะฮฺได้แก่ผู้ที่ดำเนินตาม อับดุลลอฮฺ อิบนิสะบะอ์ อัลฮิมญะรี ซึ่งเป็นชาวอิวเมืองซอนอาอ์ประเทศเยเมน ประกาศเข้ารับนับถืออิสลามในสมัยของท่านอูษมาน อิบ努อัฟฟานอย่างมีเลศนัยและแฝงไว้ด้วยกลลวง เป็นบุคคลสำคัญที่หวังทำลายท่านเคาะลีฟะฮฺจนกระทั่ง

เกิดขึ้นเป็นพินนะฮุ (ฆอลิบ บินอะลี 1997 : 1/184) แม่ของเขาเป็นคนผิวดำจึงมีผู้เรียกเขาว่าลูกคนผิวดำ พวกชีอะฮฺบางกลุ่มไม่ยอมรับว่าอับดุลลอฮฺ อิบนิสะบะฮ์มีอยู่จริง¹³ แต่ประวัติศาสตร์ได้ยืนยันถึงการมีอยู่ของบุคคลผู้นี้ (มุณีร มุหะหมัด 2530 : 96)

ดร.มุศฏาะฟา อิช-ฮักอะฮฺ ได้เขียนเอาไว้ในหนังสือ“อิสลามบิลามะซาฮิบ(อิสลามที่ปราศจากแนวลัทธิ)” ว่า บุคคลแรกที่เรียกร้องสู่การยอมรับว่าอะลี เป็นพระเจ้า คืออับดุลลอฮฺ อิบนิสะบะฮ์ เป็นผู้ที่ได้แพร่หว่านความเข้าใจผิดๆนี้ขึ้นตั้งแต่ช่วงเวลาที่ตัวของอะลีเองยังมีชีวิตอยู่ มีเจตนาเพื่อบ่อนทำลายต่ออิสลาม บรรดาแผนแห่งมารร้ายมากมายได้ถูกอุทริขึ้นเนื่องจากบุคคลผู้นี้ เขาได้ท่องเที่ยวไปยังเมืองต่างๆเพื่อเผยแผ่ความคิดของตน บางแห่งก็ถูกขับไล่ แต่บางแห่งก็ได้รับการยอมรับ ในบรรดาคำสอนต่างๆของเขาคำสำคัญนั้นมีตัวอย่างเช่น ความเชื่อเกี่ยวกับพินัยกรรม (วะศียะฮฺ) และการกลับชาติมาเกิด(อวตาร) หรือ “รอญูอะฮฺ” (มุศฏาะฟา อิช-ฮักอะฮฺ 1976 : 174)

คำสอนของเขาคือหลักเกี่ยวกับการสืบทอดตำแหน่งผู้นำกล่าวคืออิมามคนก่อนจะสั่งเสียให้บุคคลหลังจากเขาเป็นอิมาม เช่น ท่านอะลีได้สั่งเสียให้อัลหะซันเป็นอิมามสืบต่อมา และอัลหะซันได้สั่งเสียให้อัลฮุซัยนุเป็นอิมาม ต่อมาอัลฮุซัยนุได้สั่งเสียให้อะลี ชัยนุลอาบิดีน ซึ่งเป็นลูกชายคนโตของเขาเป็นอิมามต่อมา ฯลฯ

อิบนิสะบะฮ์ไม่เพียงจะกล่าวเทศน์ท่านอะลีในระดับของพระผู้เป็นเจ้าเท่านั้น แต่ยังสามารถเทศน์บรรดาลูกหลานของอัลหะซัน อัลฮุซัยนุ มุฮัมมัด อัลหะนะฟียะฮฺอยู่ในระดับพระผู้เป็นเจ้าด้วย นอกจากนี้เขายังอ้างอีกว่าอะลียังมีชีวิตอยู่ยังไม่ตาย และไม่อาจใช้คำว่าตายกับอะลีได้ ส่วนบุคคลที่ถูกสังหารตายโดยอับดุลเราะหะห์มาน บินมุลญิมคือชัยฏอนมิใช่อะลี แท้จริงเสียงฟ้าร้องคือเสียงของอะลี ขณะที่ฟ้าแลบคือการหัวเราะของอะลี เป็นต้น (ฆอลิบ บินอะลี 1997 : 1/188)

หลักการสำคัญของพวกชะบะฮียะฮฺ

1. ท่านนบีมุฮัมมัด (ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม) จะกลับมาเกิดในโลกอีกครั้งหนึ่ง
2. ท่านอะลี อิบนิ อับฏอลิบจะกลับมาเกิดในโลกอีกครั้งหนึ่ง
3. ท่านอะลีได้รับการสั่งเสียจากท่านนบีมุฮัมมัด ให้เป็นเคาะลีฟะฮฺสืบต่อจากท่าน

¹³ นักวิชาการชีอะฮฺท่านหนึ่งคือท่านกาซิมฟูลญินู ได้ออกมาปฏิเสธว่าเรื่องราวของอับดุลลอฮฺ อิบนิสะบะฮ์เป็นเรื่องที่แต่งขึ้นมาไว้ซึ่งความจริง รวมทั้งนักเขียนชาวอิชิปต์อีกท่านหนึ่งคือดร.กุฮา ฮูเซนก็สนับสนุนว่าการมีอยู่ของอับดุลลอฮฺ อิบนิสะบะฮ์เป็นเรื่องกุทางประวัติศาสตร์ ซึ่งศัตรูของชีอะฮฺมีเจตนาทำให้ชีอะฮฺเป็นมัจฮับที่นำกลัว (อ้างในเชคซารีฟ อัล-ฮาดิษ์ หน้าที่159-160)

4. มีการเข้าถึงของดวงวิญญาณ
5. ท่านอะลีและบรรดาลูกหลานของท่านอยู่ในระดับพระเจ้า (มุฮัมมัด มุหะหมัด 2530 : 98)

2. อัลกัยซานียะฮ์

ได้แก่กลุ่มที่ปฏิบัติตามท่านกัยซาน ซึ่งบ้างก็อ้างว่ามุคตารก็คือคนเดียวกับกัยซาน ผู้นี้เป็นคนใช้ของท่านอะลี อิบนูอบีฏอลิบ ในขณะที่บางทัศนะกล่าวว่าเขาคือลูกศิษย์ของมุฮัมมัด บิน อัล-หะนะฟียะฮ์ กลุ่มนี้มีความเชื่อต่อกัยซานอย่างสุดโต่ง เช่นเชื่อว่าเขามีความรู้ในความรู้ทั้งหลายทั้งปวงเป็นต้น (อิซ-ชะฮูรือฮ์ดानी 1980 : 147)

กัยซานเป็นบุคคลแรกที่กล่าวว่ามุฮัมมัด อัลหะนะฟียะฮ์เป็นอิมามของเขา มุฮัมมัด อัลหะนะฟียะฮ์ผู้นี้เป็นบุตรของท่านอะลี อิบนิ อบีฏอลิบ ซึ่งเกิดจากนางเคาะละฮ์ นางเคาะละฮ์ผู้นี้กล่าวกันว่าเป็นบุตรสาวของอียาซ หรือบุตรสาวของญะฮ์ฟัร อิบนิกัอยส์ อิบนิสะละมะฮ์ จากตระกูลหะนะฟียะฮ์ ซึ่งนางได้ถูกจับเป็นเชลยจากตำบลยะมามะฮ์ในสงครามริดคะฮ์ แล้วได้เป็นภรรยาของท่านอะลี อิบนิ อะบีฏอลิบ บางคนกล่าวว่านางเป็นชาวสินธุคิวดำ ที่เป็นคนใช้ในตระกูลหะนะฟียะฮ์ นางจึงได้อ้างชื่อตามพวกหะนะฟียะฮ์ มุฮัมมัด อิบนูหะนะฟียะฮ์ เกิดในปี ฮ.ศ. 16 ในสมัยของเคาะลีฟะฮ์ อุมัร อิบนุค็อบฏอบ เขาเป็นนักปราชญ์ที่มีความกล้าหาญ และได้ถือธงของบิดาของเขาในสมรภูมิจูญ์ขณะนั้นเขามีอายุได้ 21 ปี

สำหรับอีกทัศนะหนึ่ง ท่านนะซีรุดดีน ชาฮู ได้กล่าวไว้ในหนังสือ "อัล-อะกออิดุชชีอะฮ์" เกี่ยวกับพวกอัล-กัยซานียะฮ์นี้ว่า "ได้แก่บรรดาผู้ปฏิบัติตามกัยซาน ผู้เป็นคนใช้ของท่านอะลี อิบนูอบีฏอลิบ เขาเป็นสานุศิษย์ของมุฮัมมัด อิบนุลหะนะฟียะฮ์ พวกเขาเชื่อว่ากัยซานผู้นี้สามารถล่วงรู้สิ่งเร้นลับ มีความรู้ในวิชาการตีความสิ่งที่เป็นนัย และสิ่งเร้นลับต่างๆ เขาเคยกล่าวว่า"แท้จริงศาสนาเป็นเรื่องของการเชื่อฟังต่อบุคคลหนึ่งๆ" และใช้การเชื่อฟังดังกล่าวนี้ไปในการตีความหลักการต่างๆของศาสนา จนกระทั่งพวกเขาบางคนถึงกับยอมละทิ้งหลักการศาสนาบางข้อไป ทั้งนี้เพื่อแสดงถึงการเชื่อฟังผู้นำ เพราะถือว่าบุคคลใดๆก็ตามที่ไม่มีผู้นำ เขาย่อมไร้ซึ่งศาสนา (นะซีรุดดีน ชาฮู 1987 : 160)

พวกกัยซานียะฮ์แตกออกเป็นแขนงต่างๆอีกเช่น

1. อัลมุคตารียะฮ์
2. อัลกัรบียะฮ์
3. อัลฮาซิมียะฮ์
4. อัลบะฆานียะฮ์

หลักความเชื่อสำคัญของอัล-กัยซานียะฮ์

1. อิมามท่านแรกคืออะลี และหลังจากนั้น ตำแหน่งนี้ตกเป็นของมุฮัมมัด อัล-หะนาฟียะฮ์
2. ตำแหน่งอิมามของมุฮัมมัด อัล-หะนะฟียะฮ์ แต่งตั้งโดยอัลลอฮ์
3. ตำแหน่งอิมามหลังจากมุฮัมมัดอัล-หะนะฟียะฮ์ เป็นของบุตรของเขา ชื่ออับดุลอาซิมี
4. มุฮัมมัด อิบดุลหะนะฟียะฮ์ จะกลับมาอีกครั้งและเป็นอัล-มะฮฺดี(ผู้ช่วยเหลือในยุคสุดท้ายของโลก)
5. ร่องรอยอะฮ์หรือการฟื้นคืนชีพก่อนวันกิยามะฮ์ (อ้างใน เซคซารีฟ อัล-ฮาดีษ 2546 : 200)

3. อัชชะคียะฮ์

ได้แก่พวกที่ปฏิบัติตามซัยด์ บินอะลี บินอัล-หุซัยน์ พวกนี้ถือว่าตำแหน่งผู้นำ หรืออิมาม นั้นพึงอยู่ในสายลูกหลานของท่านหญิงฟาฏิมะฮ์เท่านั้น จะเป็นบุคคลอื่นมิได้ แต่ทั้งนี้พวกเขาอนุโลมว่าผู้ที่มีความรู้บุคคลใดก็ตามที่อยู่ในสายดังกล่าว ย่อมมีความเหมาะสมต่อตำแหน่งผู้นำ และจำเป็นต้องได้รับการปฏิบัติตาม ไม่ว่าจะมาจากสายตระกูลของอัล-หะซัน หรือสายตระกูลของอัล-หุซัยน์ก็ตาม อีกทั้งอนุญาตให้มีผู้นำ 2 คน ในเมืองๆหนึ่งได้ในเวลาเดียวกันได้อีกด้วย และกล่าวยอมรับการเป็นผู้นำของบุคคลหนึ่งๆทั้งๆที่มีอีกบุคคลหนึ่งที่มีคุณสมบัติประเสริฐกว่าได้ด้วยเหตุนี้เองพวกชะคียะฮ์ในอดีตจึงมีท่าทีที่ค่อนข้างให้เกียรติต่อท่านอับดุล อุมร์ และอุษมาน แต่ต่อมาพวกชะคียะฮ์ส่วนใหญ่ได้ละทิ้งหลักการเดิมเกี่ยวกับการอนุญาตให้มีอิมามผู้มีความประเสริฐน้อยกว่า และได้บริภาษบรรดาเศาะฮาบะฮ์ต่างๆ เกี่ยวกับเรื่องผู้นำ จนกระทั่งพวกเขาแตกออกเป็นอีก 3 กลุ่มใหญ่ คือ อัล-ญารุคียะฮ์ อัล-สุลัยมานียะฮ์ และอัล-บัตริยะฮ์หรืออัช-ซอลิฮียะฮ์ (นะซีรุดดีน ซาฮ์ 1987 : 163)

ปัจจุบันลัทธินี้มีแพร่หลายอยู่ทั่วไปในประเทศเยเมน(ยะมัน)

หลักการสำคัญของชีอะฮ์ ชัยคียะฮ์

1. การเป็นอิมามได้ถูกระบุไว้โดยลักษณะมิใช่ชื่อ โดยลักษณะของผู้ที่เป็นอิมามคือ จะต้องเป็นลูกหลานของท่านหญิงฟาฏิมะฮ์ มีความเคร่งครัดในทางศาสนา มีความขำเกรงต่ออัลลอฮ์ มีความเมตตา กล่าวหาญ ออกเผยแผ่ด้วยตัวเอง และไม่ยึดมั่นในหลักศกษะฮ์
2. อนุญาตให้ผู้มีเกียรติน้อยกว่าเป็นอิมามได้ ถึงแม้ว่าจะมีผู้มีเกียรติเหนือกว่าอยู่ก็ตาม

3. อนุญาตให้มีอิมาม 2 คนได้ในละแวกหนึ่ง ไม่อนุญาตให้มีอิมาม 2 คนอยู่ภายในประเทศเดียวกัน

4. ผู้ที่กระทำความผิดขั้นหนักจะต้องตกนรกตลอดไป ถ้าหากว่าเขาไม่ขออภัยโทษอย่างจริงใจ (อิซ-ชะฮฺรือฮฺตานีย์ 1980 : 155-156)

4. ชีอะฮฺอิมามียะฮฺ (12 อิมาม)

ชีอะฮฺ 12 อิมาม หรืออิมามียะฮฺ อีสนาอะชะรียะฮฺ คือมุสลิมกลุ่มหนึ่งที่ยึดถือว่าอะลี คือบุคคลที่คู่ควรสูงสุดต่อการสืบทอดตำแหน่งเคาะลีฟะฮฺต่อจากท่านนบี (ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลิม) มิใช่อบูบักร อุมัร หรืออุมมาน (เราะฎียัลลอฮุอันฮุม) และที่ถูกเรียกว่าพวก “อิมามียะฮฺ” ก็เพราะว่าพวกเขาถือว่าการเป็นผู้นำหรืออิมามะฮฺนั้นเป็นประเด็นหลักของการศรัทธา และที่ต่อด้วยข้อความว่า “อิสนาอะชะรียะฮฺ” ก็เพราะพวกเขาจะกล่าวถึงเรื่องจำนวนอิมามสิบสองท่าน (ที่เกิดจากเชื้อสายของอะลี) ซึ่งท่านสุดท้ายนั้นพวกเขาอ้างว่าได้หายตัวไปในถ้ำ นอกจากนั้นพวกนี้ถือเป็นปรปักษ์ หรือฝ่ายตรงข้ามกับชาวอะฮฺลุลซุนนะฮฺ วัล-ญะมาอะฮฺ อย่างชัดเจนทั้งในด้านความเชื่อและทัศนะต่างๆซึ่งพวกเขาพยายามอย่างที่สุดที่จะเผยแพร่ลัทธินี้ของพวกเขาให้ครอบคลุมโลกมุสลิม (มานีฮฺ อัล-ญุฮานีย์ 1997 : 55)

ชีอะฮฺสิบสองอิมามหรืออิสนาอะชะรียะฮฺเป็นชีอะฮฺรอฟีฎะฮฺกลุ่มหนึ่ง¹⁴ ซึ่งพวกเขาได้ปฏิเสธต่อท่านซัยด์ บุตรอะลี ซัยนุลอาบิตีน ผู้มีฐานะเป็นหลานของอะลี อิบนิอับฏอลิบ เมื่อพวกเขาได้ถามความเห็นของท่านเกี่ยวกับอบูบักรและอุมัร ท่านได้สรรเสริญในความดีของท่านทั้งสองและกล่าวว่า “ฉันไม่ได้ยินบิดาของฉันกล่าวสิ่งใดเกี่ยวกับท่านทั้งสอง นอกจากจะเป็นสิ่งที่ดี ท่านทั้งสองเป็นที่ปรึกษาของปู่ฉัน (หมายถึงท่านนบี)” เมื่อพวกชีอะฮฺได้ยินเช่นนั้นจึงได้ผลจากท่านไป ท่านจึงกล่าวว่า “ท่านทั้งหลายปฏิเสธฉัน (ร่อฟิฎฎูนี)” จึงได้เรียกพวกเขาว่า รอฟีฎะฮฺ หรือ ร่อวาฟิฎ ตั้งแต่บัดนั้นมา

อย่างไรก็ตามหากพูดถึงความเชื่อหรืออะกีดะฮฺของชีอะฮฺโดยทั่วไปโดยที่ไม่ได้ระบุขอบเขตและความหมายที่แน่นอนนั้น ก็จะต้องถือเอาคำราชของกลุ่มชีอะฮฺอิสนาอะฮฺรัฮฺอัล-อิมามียะฮฺ (กลุ่ม 12 อิมาม) เป็นหลัก ทั้งนี้เพราะพวกเขาเป็นกลุ่มที่ถือได้ว่าเป็นตัวแทนของชีอะฮฺกลุ่มใหญ่ ด้วยเหตุนี้หากมีการกล่าวรวมๆถึงคำว่า “ชีอะฮฺ” โดยมิได้ระบุเจาะจงกลุ่มหนึ่งกลุ่มใด ก็ย่อมเข้าใจว่านั่นคือหมายถึงชีอะฮฺกลุ่มอิมามียะฮฺที่ยึดถือในอิมามสิบสองท่านนั่นเอง ข้อเท็จจริงนี้เป็น

¹⁴ รอฟีฎะฮฺ คือพวกชีอะฮฺกลุ่มหนึ่งที่ไม่ยอมรับการเป็นผู้นำของซัยด์ บินอะลี หรือการเป็นผู้นำของอบูบักร และอุมัร อิบนิอับฏอลิบ

ที่เห็นพ้องกันระหว่างบรรดาอุดะมาอ์ทั้งหลาย เช่น กาชิฟ อัล-ฆิยาอ์ (ในหนังสือ รากเหง้าของ ชีอะฮ์ หน้าที่ 92) ที่กล่าวว่า “ไม่ต้องสงสัยเลยว่า ชีอะฮ์ที่ถูกพูดถึงในปัจจุบันนี้ ก็คือ ชีอะฮ์กลุ่มอิมามียะฮ์” (อ้างในอิบนุ อุมร์ (ม.ป.ป) :13-14)

อิมาม 12 คน ในหลักความเชื่อของชีอะฮ์อิมามียะฮ์ คือ

1. อะลี อิบนิ อับิฏอลิบ เกิดที่เมืองมักกะฮ์ หลังจากปีช้าง 30 ปี (ค.ศ.601) มีฉายาว่า “อัล-มูรตะฎอ” มีฐานะเป็นญาติและบุตรเขยของท่านนบี (คือลัลลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลิม) ถูกสังหารเสียชีวิตที่เมืองกูฟะฮ์โดยอับดุลเราะห์มาน อิบนุมัดลุมม์ เมื่อ 18 เราะมะฎอน ฮ.ศ. 40 และถูกฝังที่เมืองกูฟะฮ์ ประเทศอิรัก
2. อัลหะซัน อิบนิ อะลี อิบนิอับิฏอลิบ มีฉายาว่า “อัล-มุญญัตะบา” เกิดในวันที่ 15 รอมฎอน ฮ.ศ. 3 (ค.ศ.625) ณ เมืองมะดีนะฮ์ ถูกวางยาพิษตายในวันที่ 7 ซอฟีร ฮ.ศ. 50 ฝังที่สุสานบะเกียฮ์ ในเมืองมะดีนะฮ์ ซาอูดิอาระเบีย
3. อัลฮุซัยนุ อิบนิอะลี มีฉายาว่า “อ็ช-ชะฮีด” เกิดในวันที่ 3 เดือนชะอ์บาน ฮ.ศ. 4 (ค.ศ.626) ณ เมืองมะดีนะฮ์ และถูกฆ่าตายในวันที่ 10 รอมฎอน ฮ.ศ. 61 ฝังที่ตำบลกัรบะลาอ์ ประเทศอิรัก
4. อะลี อิบนิล ฮุซัยนุ ซัยนุลอาบิตีน มีฉายาว่า “อ็ช-ซัจญาด” เกิดในวันที่ 5 ชะอ์บาน ฮ.ศ. 38 ณ เมืองมะดีนะฮ์ ตายในวันที่ 25 มุฮัรรม ฮ.ศ.95 ฝังที่เมืองมะดีนะฮ์
5. มุฮัมมัด อิบนิ อะลี อัลบากร มีฉายาว่า “อัล-บากร” เกิดวันที่ 1 รอญับ ฮ.ศ.57 (ค.ศ.675) ณ เมืองมะดีนะฮ์ ตายในวันที่ 7 ชุลฮิจญะฮ์ ฮ.ศ. 114 ฝังที่เมืองมะดีนะฮ์
6. อะลียุ อิบนิมุฮัมมัด อัศ-ศอดิก มีฉายาว่า “อัศ-ศอดิก” เกิดในวันที่ 13 รอบีอูลเอาวัล ฮ.ศ.83 (ค.ศ.702) ณ เมืองมะดีนะฮ์ ตายในวันที่ 15 รอญับ ฮ.ศ. 148 ฝังที่เมืองมะดีนะฮ์
7. มุซา อิบนิ อะลียุ อัลกาซิม มีฉายาว่า “อัล-กาซิม” เกิดในวันที่ 5 รอญับ ฮ.ศ. 128 (ค.ศ.744) ณ ตำบลอัลฮับวอ (อยู่ระหว่างมักกะฮ์และมะดีนะฮ์ ซึ่งเป็นตำบลที่นางอามีนะฮ์ มารดาของท่านนบีมุฮัมมัดเสียชีวิต) ตายโดยถูกวางยาในวันที่ 25 รอญับ ฮ.ศ. 183 และถูกฝังที่เมือง อัลกาซิมียะฮ์ บางรายงานกล่าวว่า ตายในคุกของฮัรรอซิด ในเมืองแบกแดด เซกมุฟีกกล่าว ว่าตายในเมืองอัลฆอนียะฮ์ และถูกฝังที่สุสาน กุเรซ
8. อะลี อิบนิ มุซา ฮัรริฎอ มีฉายาว่า “ฮัร-ริฎอ” เกิดในวันที่ 11 รอบีอูลเอาวัล ฮ.ศ. 148(ค.ศ.764) ตายโดยถูกวางยาในวันที่ 17 ซอฟีร ฮ.ศ. 203 ฝังที่เมืองกูส แคว้นกูรอซาน (อยู่ระหว่างดินแดนอิหร่าน กับอัฟกานิสถานปัจจุบัน)

9. มุฮัมมัด อิบนิ อะลี อัลเยวาด มีฉายาว่า “อัต-ตะกีย์” เกิดในวันที่ 10 รอญับ ฮ.ศ. 195 (ค.ศ.809) ณ เมืองมะดีนะฮ์ บางรายงานระบุว่าเกิดในเดือนรอมฎอน ตายในวันที่ 11 ชุลกะฮ์อะฮ์ ฮ.ศ. 220 ฟังที่เมืองอัลกาซิมียะฮ์ ณ สุสานกุเรช เคียงข้างปู่ของเขาคือ มุซา อัลกาซิม

10. อะลี อิบนิ มุฮัมมัด อัลฮาดี มีฉายาว่า “อันนะกีย์” เกิดในวันที่ 5 รอญับ ฮ.ศ. 214 (ค.ศ.827) ณ เมืองมะดีนะฮ์ อีกรายงานหนึ่งกล่าวว่าเกิดในวันที่ 15 ชุลฮิจญะฮ์ ฮ.ศ. 212 ตายในวันที่ 26 ญมาดัลซฮานี ฮ.ศ. 254 หรือ 3 รอญับ ฮ.ศ. 254 ฟังที่ เมืองสามร์รอฮ์ ประเทศอิรัก

11. อัลหะซัน อิบนิ อะลี อัลอัษกะรีย์ มีฉายาว่า “อัช-ชะกีย์” เกิดในวันที่ 10 รอมือซฮานี ฮ.ศ. 232 (ค.ศ.847) ณ เมืองมะดีนะฮ์ ตายในวันที่ 8 รอบีอุลเอาวัล ฮ.ศ. 260 ถูกฝังอยู่เคียงข้างบิดาของเขาที่เมืองสามร์รอฮ์

12. อบุล กอซิม มุฮัมมัด อิบнулชะฮัน มีฉายาว่า “อัล-หุญญะตุล กอซิม อัล-มุนตะคีร์” เกิดในวันที่ 15 ชะฮ์บาน ฮ.ศ. 256 (ค.ศ.872) ณ เมืองสะมะรรอฮ์

พวกชีอะฮ์อ้างว่ามีผู้พบเห็นอิมามคนที่ 12 หายตัวเข้าไปในถ้ำ (ซิริคาบ) ซึ่งอยู่ใกล้บ้านของบิดา แล้วไม่กลับออกมาอีกเลย พวกชีอะฮ์มีความเห็นที่แตกต่างกันเรื่องอายุของเขาขณะหายตัวไป บ้างก็กล่าวว่า 4 ขวบ และบ้างก็กล่าวว่า 8 ขวบ ในขณะที่นักวิชาการส่วนใหญ่มีทัศนะว่าจริงแล้วบุคคลผู้นี้ไม่มีตัวตน เป็นเพียงเรื่องที่พวกชีอะฮ์อุปโลกน์ขึ้นมาเองเท่านั้น (มานีฮ์ อัล-ญฮานีย์ 1997 :55-56)

พวกชีอะฮ์ 12 อิมามจะใช้อักษรอาหรับ “อัยน์” (หรือ อ.ล.) ซึ่งเป็นคำย่อของคำว่า (อะลัยฮิสสละม) ต่อท้ายชื่อของบรรดาอิมามทั้งหลาย ซึ่งแปลว่า “ขอความสันติสุขจงมีแก่เขาด้วย” และใช้อักษรย่อว่า “อัยน์ , ญีม” ซึ่งเป็นคำย่อมาจากประโยคที่ว่า (อัญญะลิลลอฮุ คุรญูฮูเอา ฟิรญูฮู) ต่อท้ายชื่อของมุฮัมมัด อิบнулชะฮันหรืออัลมะฮ์ดี แปลว่า ขอพระองค์อัลลอฮ์ได้ทรงโปรดให้เขาออกมาโดยเร็วด้วย

ชีอะฮ์ 12 อิมามบางทีก็เรียกว่า ชีอะฮ์ อิมามียะฮ์ หรือชีอะฮ์อะฮ์อะฮ์¹⁵ พวกเขาถือว่าบรรดาอิมามทั้งหมดครบบริสุทธิจากความคิดพลาดทั้งปวง และความรู้ที่บรรดาอิมามได้รับเป็นวะฮ์ยูมาจากอัลลอฮ์ โดยเหตุนี้จึงมีความถูกต้องทั้งหมด และจำเป็นจะต้องนำมายึดถือปฏิบัติ ส่วนหะดีษที่บรรดานักปราชญ์อื่นๆ รายงานมานั้นอาจจะมีข้อผิดพลาดได้ โดยเหตุนี้พวกชีอะฮ์จึงไม่ยอมรับหะดีษที่รายงาน โดยนักปราชญ์อื่นที่ไม่ใช่พวกตน (มุเนียร์ มุหะหมัด 2530 : 112-113)

¹⁵ หมายถึงชีอะฮ์สายอิมาม 12 ซึ่งใช้เรียกตนเองอีกชื่อหนึ่งตามชื่อของอิมามญะฮ์อีร์ อัศ-ศอดิก อิมามลำดับคนที่ 6 ของพวกเขา.

ปัจจุบันชีอะฮอิมามียะฮูมีอยู่มากในประเทศอิหร่าน ซึ่งถือเป็นศูนย์กลางใหญ่ของลัทธินี้ นอกจากนี้ยังแพร่หลายอยู่แถบประเทศอิรัก ปากีสถาน และส่วนหนึ่งในประเทศเลบานอน สำหรับในประเทศไทยมีอยู่เป็นกลุ่มเล็กๆกระจายตามจังหวัดต่างๆเช่น ในกรุงเทพมหานคร นครศรีธรรมราช ตรัง สตูล และในพัทลุงซึ่งมีสถาบันดารุซชะรอฮูเป็นศูนย์กลางการเผยแพร่

หลักการสำคัญของชีอะฮู 12 อิมาม

1. รากฐานของชีอะฮู 12 อิมาม มี 5 ประการคือ
 - ก. อัลดะฮีด คือศรัทธาในเอกภาพของอัลลอฮู
 - ข. อัลดักดู คือศรัทธาต่อความยุติธรรมของอัลลอฮู
 - ค. อันนุบูวะฮู คือศรัทธาต่อการเป็นนบี
 - ง. อัลดอิมามะฮูคือศรัทธาการเป็นผู้นำของอิมามสายอะฮุลบัยต์ทั้ง 12 ท่านต่อจากท่านนบีมุฮัมมัด
 - จ. อัลดะฮัจญ์ คือศรัทธาการพินกันชีฟ
2. อิมามทั้ง 12 ท่านนั้นจะสืบทอดตำแหน่งโดยการสังเสียดกันเป็นลำดับจนครบ 12 ท่าน
3. อิมามเป็นผู้ที่ปราศจากความผิดบาปใดๆ(อิฆมะฮู)ไม่ว่าจะเป็นบาปเล็กหรือ บาปใหญ่ก็ตาม
4. พวกเขาจะไม่รับหะดีษของผู้ใดที่รายงานมา นอกจากจะรายงานโดยอะห์ดุลบัยต์ของชีอะฮูเท่านั้น
5. บรรดาสะฮาบะฮูส่วนใหญ่ตกเป็นกาฟิร(ผู้ปฏิเสธ) เนื่องจากได้เห็นขอบต่อการแต่งตั้งให้ท่านอับบัก อุมร์ อูสมานเป็นเคาะลีฟะฮู แทนที่จะเป็นท่านอะลี
6. พวกเขาเชื่อว่าท่านอับดุลิฮเป็นมุสลิม (มุนิร มุหะหมัด 2530 : 113)

หลักความเชื่อทั่วไปของชีอะฮู

1. อัลดอิมามะฮู (ตำแหน่งของผู้นำ)

ผู้นำหรืออิมามในหลักความเชื่อของชีอะฮูเป็นตำแหน่งที่ถูกกำหนดโดยหลักฐาน และจำเป็นต้องได้รับการสืบช่วงต่อจากอิมามคนก่อนสู่ผู้เป็นอิมามคนถัดไป ตำแหน่งอิมามถือเป็นเรื่องสำคัญที่ถูกวางเอาไว้โดยท่านนบีก่อนที่ท่านจะจากโลกไป พวกเขาได้อ้างถึงเหตุการณ์วันแห่ง "ฮอศ็รุม" ว่าท่านนบีได้แต่งตั้งท่านอะลีให้เป็นผู้นำหรืออิมามต่อจากท่าน แล้วท่านอะลีก็ได้ตั้งมอบตำแหน่งการเป็นผู้นำหลังจากท่านให้แก่บุตรชายทั้งสองคือหะซันและอัล-หุซัยนุ

อัคร-คิยานีก็กล่าวว่า “ความหมายของตำแหน่งอิมามในบทนี้ หมายถึงตำแหน่งอิมามผู้เป็นใหญ่ที่สุดของบรรดามุสลิม หมายถึงตำแหน่งเคาะลีฟะฮ์ และผู้ปกครองสูงสุด ไม่ใช่แค่เพียงอิมามนำละหมาดอย่างที่คนส่วนมากรู้จักกันในปัจจุบันเท่านั้น

กล่าวคือ ตำแหน่งอิมามในทัศนะของชีอะฮ์นั้น ถือเป็นรากฐานหนึ่งของศาสนา (อุซูลุดดิน) เนื่องจากตำแหน่งนี้นับว่ามีความสำคัญอย่างใหญ่หลวง เพราะหมายถึงตำแหน่งประมุขของประชาชาติที่ประเสริฐ ซึ่งนำมาเป็นตัวอย่างของมวลมนุษยชาติ ตำแหน่งประมุขสูงสุดนี้จะต้องประกอบด้วยความดีงามอย่างมากมายและต้องมีคุณสมบัติที่ดีเด่นเป็นพิเศษคือ ความรู้ ความกล้าหาญ ความสุขุม ความบริสุทธิ์ ความเอื้อเฟื้อ ความมกน้อย ความขำเกรงต่ออัลลอฮ์ (ตะอาลา) และความมีคุณธรรม เป็นต้น

ชีอะฮ์ เชื่อถือว่า : ตำแหน่งอิมามนั้นอัลลอฮ์ประทานให้ตามที่พระองค์ทรงสัญญาไว้กับ บ่าวของพระองค์ที่ทรงเลือกสรรแล้วในหมู่ผู้ที่มีคุณธรรมเพื่อจะได้ดำรงไว้ซึ่งบทบาทอันสำคัญยิ่งนี้ เพียงแต่หมายถึงการเป็นผู้นำโลกภายหลังจากยุคนบี ด้วยเหตุนี้ ท่านอิมามอะลี อิบน์ อับิฏอลิบ (อะลียฮิสลาม)“ จึงได้เป็นอิมามของบรรดามุสลิมโดยการคัดเลือกของอัลลอฮ์ สุบฮานะฮูวะตะอาลา โดยที่พระองค์ทรงวะหฺยู(วิวรณ์)มายังศาสดาของพระองค์ เพื่อแต่งตั้งท่านอะลี (อะลียฮิสลาม) จนเป็นที่รู้ในหมู่ประชาชน และแน่นอนท่านศาสดาทูตแห่งอัลลอฮ์(สุบฮานะฮูวะตะอา)ได้แต่งตั้งท่านอะลียอะลียฮิสลาม และแนะนำประชาชาติไว้กับท่าน หลังจากทำฮัจญ์ครั้งสุดท้ายที่เมาะดีเราะแล้วคนทั้งหลายก็มอบสัตยาบันให้แก่ท่านอะลียอะลียฮิสลาม (อัคร-คิยานี 2541 : 46-47)

ในหนังสือ “อัล-หุฎุมฮุ อัล-อิสลามียะฮุ” หน้าที่ 131 โคหมันยีได้กล่าวหาบรรดาเศาะฮาบะฮ์ที่ไม่ยอมรับหะดีษเกี่ยวกับ“เมาะดีเราะฮ์”ว่าเป็นผู้ปฏิเสธหรือไม่ยอมรับความจริง ซึ่งในหะดีษนั้นมีเนื้อหว่า “ขณะอยู่ที่เมาะดีเราะฮ์ หลังจากพิธีหัจญ์อำลาแล้ว ท่านเราะซูล (คือลลิลลอฮุอะลียฮิวะซัลลัม)ก็ได้กำหนดผู้ที่จะมาเป็นผู้นำหลังจากท่าน และแล้วก็เกิดความขัดแย้งที่รุนแรงระหว่างบรรดาเศาะฮาบะฮ์” (อ้างในอิบนุ อุมร์ (ม.ป.ป) : 72)

สำหรับการชี้แจงความเป็นจริงของหะดีษนี้ ดร.มุสฏาะฟา อัศ-ลีบาอียฺได้กล่าวว่า “บรรดานักวิชาการต่างกล่าวว่า หลักฐานต่างๆบ่งบอกว่าหะดีษเมาะดีเราะฮ์นั้นเป็นหะดีษปลอม ทั้งนี้เพราะเมื่อพิจารณาเหตุการณ์เกิดขึ้นต่อหน้าบรรดาเศาะฮาบะฮ์ส่วนใหญ่ เป็นไปไม่ได้ที่ต่างคนต่างปิดบังเหตุการณ์เช่นนี้เมื่อแต่งตั้งอุมัยรเป็นเคาะลีฟะฮ์ เรื่องนี้ห่างไกลจากพฤติกรรมชีวิตจริงประจำวันของบรรดาเศาะฮาบะฮ์ และยังพบอีกว่าจะมีการรายงานหะดีษนี้เฉพาะในสายชีอะฮ์

¹⁶ คำว่าอะลียฮิสลามแปลว่า ขอความสันติจงมีแต่ท่าน

เท่านั้น ส่วนในสายอื่นๆไม่มีการรายงานเลย ฉะนั้นถือว่าหะดีษนี้เป็นหะดีษปลอมเชื่อถือไม่ได้ (อ้างในอินนู อุมร์ (ม.ป.ป) : 73)

2. อัถ-อิศมะฮฺ (ความไร้มลทินของอิมาม)

ชีอะฮฺถือว่าอิมามแต่ละคนนั้นคือผู้ปราศจากความผิดพลาดและหลงลืม(มะฮฺซุม)อีกทั้งบริสุทธิ์จากบาปทุกชนิด

อัถ-ติญานี อูละมาฮฺท่านหนึ่งของชีอะฮฺ กล่าวไว้ในหนังสือ “ขออยู่กับผู้สัจจริง” ว่า “เรา (ชาวชีอะฮฺ) เชื่อถือว่าอิมามนั้นเหมือนกับท่านนบี (คือลัลลอลฮฺอะลัยฮิอะซัลลิม) ตรงที่จำเป็นต้องมีสภาพมะฮฺซุม (ถูกปกป้องให้ปลอดพ้นความบาป ปลอดพ้นจากความชั่วช้าทุกประการ ทั้งที่เปิดเผยและไม่เปิดเผย) นับตั้งแต่ยังเป็นทารก จนกระทั่งตาย จะโดยเจตนาหรือไม่ก็ตาม ขณะเดียวกันก็จำเป็นต้องมีสภาพมะฮฺซุมพ้นจากความพลั้งเผลอ ความผิดพลาด และการลืมเลือน เพราะบรรดาอิมามคือผู้พิทักษ์รักษาบทบัญญัติ และเป็นผู้ดำรงตนให้อยู่ในหลักการนั้น เช่นเดียวกับสภาวะของท่านนบี (คือลัลลอลฮฺอะลัยฮิอะซัลลิม) และหลักฐานที่ทำให้เราเชื่อถือว่าบรรดาอิมามมีสภาพอิศมะฮฺนั้น คือหลักฐานตัวเดียวกันที่ทำให้เราเชื่อในเรื่องสภาพไร้บาป(อิศมะฮฺ) ของบรรดาอิมามโดยไม่มีการแบ่งแยกแต่อย่างใดเลย (อัถ-ติญานี 2541 : 239)

ขณะที่ชาวซุนนะฮฺถือว่า สภาพไร้บาปหรืออิศมะฮฺ บุคคลนั้นๆจะต้องสูงส่งเกินกว่าที่จะกระทำบาปหรือมีข้อบกพร่องใดๆตลอดไป ทั้งทางร่างกายและจิตใจของเขาจะต้องไร้มลทินต่างพริ้วและข้อบกพร่องทั้งหลาย ซึ่งสิ่งเหล่านี้ย่อมสามารถทำให้ตำแหน่งและสถานภาพของเขาเสื่อมเสียได้โดยง่าย ดังนั้นความแตกต่างระหว่างความสมบูรณ์พร้อมและสภาพไร้บาป(อิศมะฮฺ) นั้นย่อมเป็นเรื่องที่ชัดเจนอยู่แล้วในอิสลาม มุสลิมสายซุนนะฮฺมีความเชื่อว่าบรรดาเศาะฮาบะฮฺต่างๆของท่านนบี(คือลัลลอลฮฺอะลัยฮิอะซัลลิม)ล้วนเป็นผู้ที่มีความซื่อตรง เทียงธรรมและสัตย์จริง แต่มิใช่ว่าจะไร้บาป ตามความเชื่อของพวกเขาถือว่าสภาพไร้บาปไร้มลทิน(หรืออิศมะฮฺ)นี้มีอยู่เฉพาะในผู้เป็นนบีและเราะซูลของอัลลอฮ์เท่านั้น¹⁷

3. ตะกียะฮฺ (การอำพราง)

ตะกียะฮฺ หมายถึงการแสดงออกอย่างหนึ่ง ขณะที่ภายในจิตใจมีสิ่งซ่อนเร้นไว้อีกอย่างหนึ่ง (มุญิบ มุหะหมัด 2542 : 205)ขณะที่ชาวชีอะฮฺถือว่าหลักการตะกียะฮฺนี้เป็นหนึ่งในหลักการสำคัญทางศาสนา ผู้ใดละทิ้งมันเท่ากับเขาได้ละทิ้งการละหมาดเลยทีเดียว ตะกียะฮฺ คือสิ่งจำเป็น

¹⁷ Source : <http://www.ansar.org/shia/integrity.htm>

สำหรับชาวชีอะฮ์ทุกคน จนกว่าอิหม่ามที่รอคอย (ในความเชื่อของพวกเขา) จะปรากฏตัวออกมา ดังนั้นผู้ใดละทิ้งหลักการนี้ก่อนหน้านั้นถือว่าเขาได้ตัดออกไปจากศาสนาของอัลลอฮ์และศาสนาของอิหม่ามทั้งหลาย ทั้งนี้โดยอ้างอิงความหมายของอายะฮ์ที่ว่า

إِلَّا أَنْ تَتَّقُوا مِنْهُمْ تُقْلَةً

“...นอกจากพวกเจ้าจะป้องกัน (ให้พ้นอันตราย) จากพวกเขาจริงๆเท่านั้น...”

(ซูเราะฮ์อาลิอิมรอน : 28)

อุลมาฮ์ฝ่ายชีอะฮ์บางคนพยายามให้เหตุผลของหลักการข้อนี้ว่า“เพราะว่าในสมัยนั้นมีการล่าขานกันอย่างมากมายว่าคนที่ถือตามแนวทางของอะฮ์ลุลบัยต์จะต้องถูกสังหาร เช่นฆ่าอย่างทารุณ โดยนำมือของศัตรูอะฮ์ลุลบัยต์ของท่านบี (คือลัลลอฮ์อะลัยฮิวะซัลลัม) จึงจำเป็นที่เขาต้องทำตามการตะกียะฮ์อันเป็นหลักปฏิบัติตามการชี้แนะของอิหม่ามแห่งอะฮ์ลุลบัยต์ ดังที่มีรายงานจากท่าน อิหม่ามศอดิก(อะลัยฮิสลาม)ว่า “การใช้หลักตะกียะฮ์ คือศาสนาของฉัน และศาสนาบรรพบุรุษของฉัน”

ท่านยังกล่าวอีกว่า “คนใดไม่ใช่หลักตะกียะฮ์ คนนั้นจะไม่มีศาสนา”

หลักตะกียะฮ์จึงเป็นแนวปฏิบัติอันสำคัญยิ่งของบรรดาอิหม่ามแห่งอะฮ์ลุลบัยต์เพื่อปกป้องอันตรายให้พ้นจากตัวเขาและผู้ปฏิบัติตามและคนที่รักพวกเขา และเป็นการรักษาชีวิตเลือดเนื้อของพวกเขา อันเป็นหนทางแก้ไขปัญหอย่างหนึ่งในยามที่บรรดามุสลิมถูกรังควานในเรื่องศาสนา ดังเช่นที่ อัมมาร อิบனுยาซีร เคยได้ประสบมาแล้ว และที่มากไปกว่าสิ่งที่ประสบแก่อัมมาร ก็เช่นกัน...” (อด-ดิญนีย์ 2541 : 274)

ขณะที่ฝ่ายซุนนะฮ์เห็นว่า “การตะกียะฮ์ (อำพราง) ในศาสนาอิสลามนั้น มีบาปอย่างรุนแรงยิ่งกว่าการกินเนื้อสุกร เมื่อเนื้อสุกรนั้นเป็นที่อนุญาตให้เฉพาะผู้ที่อยู่ในสถานะถูกเจินมาก ๆ ถ้าไม่กินแล้วตาย การอำพรางนั้นก็อนุญาตในกรณีเช่นเดียวกัน ถ้าหากมุสลิมได้ประสบกับภาวะถูกเจิน และจำเป็นโดยไม่ยอมกินเนื้อสุกรเป็นเหตุให้ตายไปถือว่าผู้นั้นมีความผิดมีบาป ซึ่งต่างกับเรื่องอัดตะกียะฮ์ ถ้าเขาไม่ได้ใช้ในภาวะจำเป็น แล้วเกิดตายไปจะได้รับผลตอบแทนจากอัลลอฮ์ ณ จุดนี้ก็เสมือนว่าข้อผ่อนผัน(รุกเศาะฮ์) ในการให้กินเนื้อสุกร ได้นั้นได้กลายเป็นคำสั่งใช้จริงในกรณีที่เกิดภาวะจำเป็นแต่เรื่องตะกียะฮ์ไม่เป็นเช่นนั้น ผู้ที่ตายไปเพื่อศาสนาของอัลลอฮ์ โดยไม่ใช่วิธีตะกียะฮ์ เขาจะได้รับผลตอบแทนอย่างมากมาย ฉะนั้นการเปิดเผยตามจริงในทุกสภาพนั้นดีกว่าการใช้วิธีอำพราง(ตะกียะฮ์) ในประวัติศาสตร์อิสลามมีแบบอย่างเป็น

ท่านอัล-หะซัน ท่านอัล-หุซัยน์ บรรดาอิมาม และผู้ใกล้ชิดกับท่านเหล่านั้นก็จะฟื้นคืนชีพมาอีกครั้งหนึ่ง ขณะที่ท่านอับบิฏร์ ท่านอุมร์ ท่านหญิงอาอิชะฮฺ และผู้ปฏิเสธการจงรักภักดีต่อท่านเหล่านั้น และพวกกลับกลอกจะถูกให้ฟื้นคืนชีพขึ้นมารับโทษฐานแย่งตำแหน่งเคาะลีฟะฮฺจากท่านอะลี และให้การสนับสนุนการเป็นปรปักษ์ต่ออะฮฺลุลบัยต์ (มุณีร มุหะหมัด : 243)

5. อัล-มุตอะฮฺ (การแต่งงานชั่วคราว)

อัล-มุตอะฮฺคือการที่ชายคนหนึ่งตกลงกับหญิงที่ไม่มีสามี ซึ่งไม่มีข้อห้ามที่แต่งงานตามชะรีอะฮฺ รับเอานางเป็นภริยาตามเวลาที่กำหนดไว้ โดยจ่ายเงินให้นางจำนวนหนึ่งเป็นค่าจ้างหรือสินน้ำใจตามที่ตกลงกัน ดังนั้นตั้งแต่เวลานั้นเป็นต้น ไปก็เริ่มเล้าโลมและร่วมประเวณีกันได้ ไม่จำเป็นต้องมีกอฎี(ผู้พิพากษา)ไม่ต้องมีวะกิล (ตัวแทน)หรือพะยาน และไม่จำเป็นต้องแจ้งให้ใครรับรู้หรือบอกให้คนที่สามทราบเรื่อง แอบตกลงกันได้ ฝ่ายผู้ชายไม่มีข้อผูกพันอันใดที่ต้องรับเลี้ยงดูผู้หญิง ที่ต้องให้อาหาร เครื่องนุ่งห่มและที่อยู่อาศัย เพียงแต่จ่ายค่าจ้างเท่านั้น เมื่อครบเวลาที่กำหนดแล้วมุตอะฮฺก็สิ้นสุดด้วย (มันศูร นูอ์มานีย์ 2531 : 183)

พวกชีอะฮฺ ถือว่าหลักการนี้เป็นประเพณีที่ดีงาม และเป็นอิบาดะฮฺหนึ่งที่ประเสริฐยิ่ง โดยตีความอย่างผิดๆจากอายะฮฺที่ว่า

فَمَا اسْتَمْتَعْتُمْ بِهِ مِنْهُنَّ فَآتُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ فَرِيضَةً

“...ดังนั้นหญิงใดที่พวกเจ้าเสพสุขด้วยนางจากบรรดาหญิงเหล่านั้น ก็จงให้แก่พวกนางซึ่งสินตอบแทนแก่พวกนางตามที่มีกำหนดไว้...” (อัน-นิซาฮ์ : 24)

มุลลา ฟัตหุลลอฮฺ ได้กล่าวไว้ในหนังสือตัฟซีรของเขา “มันหะญุศศอคิเกิน” (โดยแอบอ้างว่าท่านเราะซูล (คือลลิลลอฮฺอะลัยฮิซซาลัม)กล่าวว่า “ผู้ใด แต่งงานชั่วคราวหนึ่งครั้ง ตำแหน่งของเขาก็เหมือนกับตำแหน่งของอัลฮุซัยน์ อะลัยฮิสสลาม และผู้ใดแต่งงานชั่วคราว 2 ครั้ง ตำแหน่งของเขาก็เหมือนกับตำแหน่งของอัลหะซัน อะลัยฮิสสลาม และถ้าใครแต่งงานชั่วคราว 3 ครั้ง ตำแหน่งของเขาก็เหมือนกับตำแหน่งของอะลี อิบนิ อะบีฏอลิบ อะลัยฮิสสลาม และถ้าใครแต่งงานชั่วคราว 4 ครั้ง ตำแหน่งของเขาก็เหมือนกับตำแหน่งของฉัน” (สมาคมนักเรียนเก่าอาหรับ 2543 : 138-139)

พวกชีอะฮ์ อ้างว่า ท่านอิมามอัศศอติก กล่าวว่า “ไม่มีชายใดที่แต่งงานมูตะฮะฮ์ หลังจากนั้น เขาก็อาบน้ำ นอกเสียจากว่า อัลลอฮ์ ตะอาลา ได้ทรงสร้างมะลาอิกะฮ์จำนวน 70 องค์ ที่มาจาก ทุกหยดน้ำที่หยดมาจากร่างกายของเขา เพื่อให้ขออภัยโทษให้แก่เขาในวันกิยามะฮ์ และคอย สืบไปแห่งผู้ที่ไม่ยอมเข้าใกล้การแต่งงานมูตะฮะฮ์ จนกว่าจะเกิดวันสิ้นโลก” (สมาคมนักเรียนเก่า อาหรับ 2543 : 142)

ในหนังสือ “*ขออยู่กับผู้สัจจริง*” ท่านอรรถฎิณีย์ พยายามอ้างหะดีษหนึ่งซึ่งรายงานจาก ท่านอิบนุอับบาส กล่าวว่า “ท่านนบี(ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม)ได้ทำตะมัตตุอ์” ดังนั้นท่านอุ รวะฮ์จึงกล่าวขึ้นว่า “ท่านออบูบกรและอุมร์ได้ห้ามการทำมูตะฮะฮ์” อิบนุอับบาสจึงกล่าวว่า “ฉัน เห็นว่าพวกเขาจะต้องวิบัติแน่ ฉันกล่าวว่า ท่านนบี(ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม)อนุมัติ(ให้ กระทำ) พวกเขากลับกล่าวว่า “ท่านออบูบกร และอุมร์ห้าม(มิให้กระทำ)กระนั้นหรือ ? ” ท่านอุ ยมาน อัล-เคาะมีสได้คัดค้าน เนื้อหาดังกล่าวว่า “นี่คือการเสกสรรคัมป็นแต่งและโกหกของอรรถ ฎิณีย์ เพราะคำกล่าวของอิบนุอับบาส และอุรวะฮ์นั้นหมายถึง การทำตะมัตตุอ์ในพิธีหัจญ์ หาใช่ เกี่ยวกับการทำมูตะฮะฮ์ผู้หญิงแต่อย่างใด ซึ่งพวกชีอะฮ์ต่างก็ยอมรับหะดีษนี้เพราะพวกเขาถือว่า ออบูบกรมิได้เป็นผู้ห้ามการทำมูตะฮะฮ์แต่อุมร์ต่างหากที่ห้ามไว้ ในขณะที่ความเป็นจริงแล้วการ ทำมูตะฮะฮ์ผู้หญิงนั้น ท่านเราะฮู(ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม)เองต่างหากที่ห้ามเอาไว้ ดัง ปรากฏในหนังสืออัศ-เศาะฮิห์ของอัล-บุคอรีห์และมุสลิมเป็นหะดีษของท่านอะลี อิบนุอบีฏอริ บเอง ว่าท่านเราะฮู(ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม)ห้ามในวันคัยบ์รซึ่งการกินเนื้อลาบ้านและการ ทำมูตะฮะฮ์ผู้หญิง (อ้างใน อุยมาน อัล-เคาะมีส (ม.ป.ป.) :162-163)

ขณะที่มีมติร่วม(อิญญัติมาร์)ของปวงปราชญ์ในโลกอิสลามว่าการแต่งงานชั่วคราวไม่เป็น ที่อนุญาตในอิสลาม และเป็นที่ต้องห้าม (หะรอม) อีกด้วย ไม่มีใครคัดค้านนอกจากกลุ่มชีอะฮ์ เท่านั้น